

BŘETISLAV BALATKA, JAROSLAV SLÁDEK

K OTÁZCE KÓT VÝŠKOVÝCH BODŮ

B. Balatka, J. Sládek: *Problems of Elevation Points*. Sborník ČSGS, 94, 3, p. 194—200 (1989). — Some data of elevation points of geomorphologically significant hills on topographic maps of the territory of the Bohemian Upland do not agree with the highest points of these hills. Moreover, data concerning one and the same point differ in different editions of maps. The paper discusses the abovementioned discrepancies and resolves the problem of correct data of elevation points of some particular hills.

Při svých geomorfologických výzkumech v oblasti České vysočiny jsme zjistili u některých výškových bodů, že kóty geomorfologicky významných elevací uvedené v topografických mapách neodpovídají nejvyšším místům v terénu. Chtěli bychom proto v tomto příspěvku upozornit na několik případů, u nichž tyto rozdíly nadmořských výšek jsou zvlášť nápadné. Jde však jen o vybrané příklady, ve skutečnosti se tato problematika objevuje u poměrně velkého počtu elevací, zvláště těch, které mají na svých vrcholech skalní útvary.

Provedli jsme porovnání výškových údajů na topografických mapách staršího data (1 : 25 000, 1 : 75 000) a na Základní mapě ČSSR (1 : 10 000 a 1 : 50 000). Předválečné a rakousko-uherské topografické mapy byly založeny na jadranském výškovém systému, kdežto topografické mapy z doby po 2. světové válce vycházejí z baltského výškového systému. Jadranský výškový systém byl vztažen k nule vodočtu Středozemního moře (Molo Sartorio) v Terstu a výchozím bodem tohoto systému pro naše území je Lišov v jižních Čechách (z roku 1889). Naše nivelační síť byla pak vyrovnávána v tomto systému až do doby po 2. světové válce (4).

Poté došlo k přechodu na výškový systém baltský (Kronštadt), a to tak, že nejdříve se výšky nivelačních bodů v jadranském systému zmenšovaly o 68 cm (B 68). Propojením obou systémů se určil rozdíl hodnotou 46 cm (B 46). Mezinárodním vyrovnáním nivelačních sítí napojených na baltský systém se dospělo k výškovému systému baltskému po vyrovnání (Bpv). Tento systém se neliší vlivem tíhových oprav a vyrovnáváním sítě od systému jadranského o konstantní hodnotu, takže rozdíl mezi nimi se uvádí u každého bodu nivelační sítě zvlášť.

Vzhledem k malému výškovému rozdílu mezi jadranským a baltským výškovým systémem, který prakticky dosahuje jen hodnoty 1 m, nebereme tento rozdíl v následujících výkladech v úvahu.

Ve východní části Lužických hor se při linii lužického zlomu vypínají tektonicky vyzdvižená Popova skála a severně od ní Sedlecký Špičák, složené z odolných křemitých kvádrových pískovců středního turonu.

POPOVA SKÁLA, představující geomorfologicky charakteristický vrch, má na vrcholu rozsáhlý skalní útvar (tor), rozčleněný puklinami a porušený mrazovým zvětráváním, s pískovcovými vrstvami ukloněnými výrazně k západu. Výškový bod se nachází na skalní plošince a má hodnotu 565 m (na Základní mapě ČSSR 1 : 10 000 03-13-13). Skutečný vrchol Popovy skály je však o 4 m výše (569 m), což odpovídá údajům jak na topografické sekci 1 : 25 000 3653/4, kde se nazývá Pfaffenstein, tak i na speciální mapě 1 : 75 000 3653 (Varnsdorf) se stejným pojmenováním. V Základní mapě ČSSR 1 : 50 000 03-13 (Hrádek n. Nisou) je hodnota 595 m. Je zřejmé, že správná nadmořská výška Popovy skály je 569 m, tj. o 26 m menší, než se uvádí v Základní mapě ČSSR 1 : 50 000.

SEDLICKÝ ŠPIČÁK, ležící 0,8 km severozápadně od Popovy skály, má na vrcholu silně destruovaný pískovcový blok, jehož nadmořská výška podle Základní mapy ČSSR 1 : 10 000 03-13-08 je 544 m, což souhlasí s údaji staré topografické sekce 1 : 25 000 3653/4 (Spitz B.) i speciální mapy 1 : 75 000 3653 (Varnsdorf), kde se nazývá Špičák. Na Základní mapě ČSSR 1 : 50 000 03-13 (Jablonec n. Nisou) se objevuje nepochopitelně kóta 590 m, tj. o 46 m vyšší, což je evidentně nesprávné.

Při jižním okraji Jizerských hor se zvedá plochý antiklinální hřbet z dvojslídne žuly krkonošsko-jizerského plutonu, vrcholící v ČERNÉ STUDNICI. Asi 40 m jihovýchodně od chaty s rozhlednou je izolovaná skála (tor), vysoká 5—6 m, porušená příčnými rozšířenými puklinami. Na Základní mapě ČSSR 1 : 10 000 03-32-04 je uvedena kóta 869 m, umístěná na plochém zarovnaném povrchu mezi chatou a torem. Na topografické sekci 1 : 25 000 3754/2 je údaj 873 m (Schwarzbrunn. B.), stejně jako na speciální mapě 1 : 75 000 3754 (Turnov), který se vztahuje patrně k povrchu izolované skály. Na Základní mapě ČSSR 1 : 50 000 03-32 (Jablonec n. Nisou) podle stavu k 31. 12. 1969 je kóta 869 m, kdežto na vydání podle stavu k 1. 1. 1979 není nadmořská výška uvedena vůbec. Je zřejmé, že kóta 869 m neodpovídá nejvyššímu místu Černé studnice.

Asi 5,5 km severovýchodně od Černé studnice mezi údolními Kamenice, Bílé Desné a Desné se zvedá nesouměrná hrást ŠPIČÁKU, tvořená porfyrickým adamellitem až žulou krkonošsko-jizerského plutonu. Na plochém vrcholu se zvedá několik žulových torů. Kóta 803 m uváděná na Základní mapě ČSSR 1 : 10 000 03-14-25 se nachází jihozápadně od chaty s rozhlednou. Podle měření výškoměrem plochá skalka jižně od chaty leží asi o 2 m výše a o další 1 m je vyšší rozsáhlý blok u chaty. V nejvyšší poloze (808 m) se nachází výrazná vrcholová skála asi 50 m západně od chaty, 8—13 m vysoká. Na staré topografické sekci 1 : 25 000 3654/4 je uvedena výška 808 m (Spitz—Berg), stejně jako na speciální mapě 1 : 75 000 3654 (Liberec). Základní mapa ČSSR 1 : 50 000 03-14 (Liberec) podle stavu k 1. 1. 1979 uvádí kótu 831 m, kdežto novější vydání podle stavu k 1. 1. 1984 kótu 803 m. Je zřejmé, že kóta 831 m se vztahuje k vrcholu rozhledny. Správná výška Špičáku je 808 m.

V Jičínské pahorkatině je nejistá správná nadmořská výška SOKOLA, nejvyššího bodu geomorfologického podcelku Turnovské pahorkatiny, budovaného kvádrovými kaolinickými pískovci koniaku, kde se na vrcholu zvedá skála vysoká 3—4 m. Na Základní mapě ČSSR 1 : 10 000 03-32-14 je uvedena kóta 562 m, nacházející se patrně na vrcholové skále. Přibližně 50 m severozápadně od vrcholové skály na počátku svahu se zvedá výrazná skalní pískovcová věž s reliéfem Miroslava Tyrše, vysoká asi

15 m. Její úpatí leží asi 12 m pod úrovní vrcholové skály, takže její vrchol by převyšoval vrcholovou skálu o 3 m. Nejvyšší bod Sokola by tedy dosahoval asi 565 m. Na topografické sekci 1 : 25 000 3754/2 (Sokol B.) a speciální mapě 1 : 75 000 3754 (Turnov) se uvádí kóta 559 m, která se patrně nacházela na plochém povrchu 30 m západně od vrcholové skály, jež je asi o 3 m vyšší. Základní mapa ČSSR 1 : 50 000 03-32 (Jablonec n. Nisou) má kótu 562 m.

Jasnější je situace u známých TROSEK, nacházejících se rovněž v Jičínské pahorkatině a tvořících charakteristickou krajinnou dominantu Českého ráje. Trosky vytvářejí dvě skalní věže z olivinického nefelinitu, modelované mrazovým zvětráváním a antropogenně pozmeněné při stavbě hradu, z nichž nižší Baba je vysoká 47 m a vyšší Panna 57 m. Na Základní mapě ČSSR 1 : 10 000 03-34-09 se uvádí na Panně kóta 488 m, která se však nachází na turistické vyhlídce na severní straně Panny. Nejvyšší bod je patrně ve výši 514 m na vrcholu Panny, jak uvádí topografická sekce 1 : 25 000 3754/4 (Troska) a speciální mapa 1 : 75 000 3754 (Turnov). Základní mapa ČSSR 1 : 50 000 03—34 (Sobotka) má výšku 488 m. Rozdíl činí 26 m!

Dvě nejvýznamnější geomorfologické dominanty Dolnooharské tabule — Říp a Hazmburk — patří rovněž k vrcholům s problematickými hodnotami nadmořských výšek.

ŘÍP, výrazná efuzní kupa ze sodalitického nefelinitu až nefelinického sodalitu, má na plochém vrcholu na nejvyšším místě známou rotundu sv. Jiří. Asi 75 m jihojihozápadně odtud za plochou depresí je u turistické chaty vedlejší nižší elevace s kótou 456 m na Základní mapě ČSSR 1 : 10 000 12-21-05. Na topografické sekci 1 : 25 000 3852/2 (Ryp-Georgs Berg) i na speciální mapě 1 : 75 000 3852 (Roudnice n. Labem) je údaj 459 m, vztahený zřejmě k patě vrcholové rotundy, tj. ke skutečnému vrcholu Řípu. Na Základní mapě ČSSR 1 : 50 000 12-21 (Kralupy n. Vltavou) se nachází podle stavu k 31. 12. 1969 kóta 456 m, kdežto podle stavu k 1. 1. 1979 je již uvedena správná kóta 459 m.

Odišnou výškovou situací se vyznačuje HAZMBURK, výrazný kuželovitý vrch se zříceninou stejnojmenného hradu v jihovýchodním předpolí Českého středohoří, vzniklý vypreparováním žíly nefelinického bazanitu z obalu svrchnoturonských až koniackých slínovců. Vrcholová část tvoří úzký hřbet směru zhruba východ — západ (105°), místy s výchozy subvertikálních neovulkanických sloupů; zřícenina hradu (zbytek paláce) je situována v nejvyšší západní části hřbetu. Výšková značka 418 m, odpovídající lokalizaci na Základní mapě ČSSR 1 : 10 000 02-43-16, je umístěna na plošince východně od hradu, kdežto nejvyšší místo vrcholového hřbetu se nachází v západním sousedství zříceniny na mohutných subvertikálně orientovaných sloupech, a to asi 11—12 m nad úrovní kóty 418 m. Také na jiných místech v objektu hradu i v jeho blízkém okolí se nacházejí bazanitové výchozy v poloze asi 8—10 m nad úrovní kóty 418 m. Nejvyšší místo Hazmburku leží tedy asi ve výši 429—430 m. Jde však i zde, podobně jako v místě změřeného výškového bodu, o antropogenně pozmeněný reliéf vrchu (při stavbě hradu a úpravách jeho okolí). Na topografické sekci 1 : 25 000 3852/1 (Hasenburg) i na speciální mapě 1 : 75 000 3852 (Roudnice n. Labem) se uvádí kóta 417 m. Výšku 418 m obsahuje Základní mapa ČSSR 1 : 50 000 02-43 (Litoměřice).

V Ralské pahorkatině, kde je velké množství výrazných vrchů se

skalními útvary na vrcholu, byla dlouho uváděna chybná kóta BEZDĚZU, kužele budovaného sodalitickým trachytem, 638 m, a to na Základní mapě ČSSR 1 : 50 000 03-33 (Mladá Boleslav) podle stavu k 31. 12. 1969, ačkoliv na topografické sekci 1 : 25 000 3753/4 (Bösig B.) i na speciální mapě 1 : 75 000 3753 (Česká Lípa) se uvádí výška 605 m. Chybná kóta se vztahuje nesporně k vrcholu hradní věže. Základní mapa ČSSR 1 : 10 000 03-33-01 má kótu 604 m. Je pozoruhodné, že na Základní mapě ČSSR 1 : 10 000 03-33-02 je 70 m východoseverovýchodně od hradní věže kóta 629 m u kaple na východě vrcholového hřbetu (jde patrně o nadmořskou výšku věže kaple)! Na Základní mapě ČSSR 1 : 50 000 03-33 (Mladá Boleslav) podle stavu k 1. 1. 1979 je již správná nadmořská výška Bezdězu 604 m.

U řady dalších vrcholů Ralské pahorkatiny se udávané nadmořské výšky v mapách vzájemně liší a nelze vždy bezpečně stanovit podle map správnou hodnotu.

KOSTELNÍ VRCH (též Farský kopec) u Jítravy, vytvářející nápadný kuželovitý suk z odolných křemitých kvádrových pískovců středního turonu s pronikou čedičových hornin, má na vrcholu pískovcovou skalku (tor) s železitými inkrustacemi, vysokou asi 5 m. Výškový bod se nachází asi 1 m pod vrcholem skály. Základní mapa ČSSR 1 : 10 000 03-13-19 udává kótu 507 m. Stará topografická sekce 1 : 25 000 3654/3 (Schulbg.) a speciální mapa 1 : 75 000 3654 (Liberec) (Kirchbg.) mají kótu 490 m. Základní mapa ČSSR 1 : 50 000 03-13 (Hrádek n. Nisou) uvádí 500 m.

BUKOVÁ západně od Zdislavi, tvořící strukturální hřbet z pískovců středního turonu s pronikem žíly nefelinického melilitu, který vychází na vrcholu v severní části, má v Základní mapě ČSSR 1 : 10 000 03-13-18 nadmořskou výšku 472 m. Naproti tomu na topografické sekci 1 : 25 000 3654/3 je kóta 479 m (Buchbg.), stejně jako na speciální mapě 1 : 75 000 3654 (Liberec) (Buchbg.). Základní mapa ČSSR 1 : 50 000 03-13 (Hrádek n. Nisou) udává kótu 468 m, která je umístěna ve střední části hřbetu.

STŘÍBRNÍK jihozápadně od Žibřidic, skalnatý hřbet na žíle olivinitického čediče, má na Základní mapě ČSSR 1 : 10 000 03-13-23 kótu 507 m. Na topografické sekci 1 : 25 000 3754/1 (Silberstein) i speciální mapě 1 : 75 000 3654 (Liberec) je uvedena nadmořská výška 508 m. Avšak na Základní mapě ČSSR 1 : 50 000 03-13 (Hrádek n. Nisou) najdeme kótu 494 m. Velký rozdíl v těchto údajích je způsoben zřejmě tím, že vrchol tvoří skalnatý hřbet směru severozápad — jihovýchod se stěnou vysokou asi 15 m. Tento hřbet je antropogenně porušen vylámaním sloupovité odlučné horniny na tři dílčí skalky, z nichž na nejvyšší jihovýchodní je výškový bod.

HAMERSKÝ ŠPIČÁK jihovýchodně od Hamru je kuželovitý vrch z polzenitové žíly prorážející středoturonské kvádrové pískovce, která vytváří vrcholové hřbet. Základní mapa ČSSR 1 : 10 000 03-31-08 uvádí kótu 452 m. Topografická sekce 1 : 25 000 3754/1 (Hammer Spitzberg) i speciální mapa 1 : 75 000 3754 (Turnov) (Hammerspitz B.) mají kótu 445 m. Základní mapa ČSSR 1 : 50 000 03-31 (Mimoň) uvádí výšku 452 m n. m.

KOZÍ HŘBET jižně od Hamru tvoří výrazný strukturální hřbet směru severovýchod — jihozápad, podmíněný polzenitovou žílou vystupující ve vrcholové části a obklopenou středoturonskými kvádrovými pískovci. Hřbet má dva vrcholy — nižší na severovýchodě a vyšší na jihozápadě. Kóta 437 m na Základní mapě ČSSR 1 : 10 000 03-31-08 se nachází na

jihozápadním vrcholu, kdežto Základní mapa ČSSR 1 : 50 000 03-31 (Mimoň) uvádí na severovýchodním vrcholu kótu 423 m a jihozápadní vrchol kótu nemá. Severovýchodní vrchol je na topografické sekci 1 : 25 000 3754/1 a jihozápadní vrchol na sekci 3753/2, oba vrcholy (Ziegen-Rücken) jsou však bez kóty. Na speciální mapě 1 : 75 000 3754 (Turnov) má severovýchodní vrchol kótu 416 m a na speciální mapě 3753 (Česká Lípa) je jihozápadní vrchol bez kóty (Ziegen-Rücken).

HOLÝ, plochý svědecký hřbet krytý štěrky a písky staropleistocenní terasy Cidliny ve Východolabské tabuli severozápadně od Češova, má na Základní mapě ČSSR 1 : 10 000 13-21-06 kótu 323 m, stejně jako na vydání Základní mapy ČSSR 1 : 50 000 13—21 (Hořice) podle stavu k 1. 1. 1977, kdežto na vydání této mapy podle stavu k 31. 12. 1969 je uvedena nadmořská výška 329 m, zřejmě chybně. Topografická sekce 1 : 25 000 3855/3 (Hollberg) a speciální mapa 1 : 75 000 3855 (Dvůr Králové n. Labem) mají kótu 321 m.

KUNĚTICKÁ HORA, fonolitový suk s gotickým hradem ve Východolabské tabuli severozápadně od Sezemic, má na Základní mapě ČSSR 1 : 10 000 13-24-23 kótu 307 m, která se zřejmě vztahuje ke skalnímu povrchu v objektu hradu. Na topografické sekci 1 : 25 000 3955/4 i na speciální mapě 1 : 75 000 je kóta 305 m. Základní mapa ČSSR 1 : 50 000 13-24 (Hradec Králové) má podle stavu k 31. 12. 1969 nadmořskou výšku 294 m a k 1. 1. 1981 již správně 307 m. Výškový údaj 294 m se vztahuje k nižšímu povrchu východně od hradu.

Nadmořské výšky některých elevací, uváděné v topografických mapách, neodpovídají současnému stavu v případech, kde dochází k antropogenním zásahům, zejména při těžbě lomového kamene. Jako příklady uvádíme:

TÝNECKÝ CHLUM, suk z nefelinického bazanitu na jihozápadním okraji Českého středohoří jižně od Mnichovského Týnce, má na Základní mapě ČSSR 1 : 50 000 02-34 (Bílina) nadmořskou výšku 438 m, a to údajně podle stavu k 1. 1. 1979, ačkoliv v této době byla převážná část vrchu již odtěžena, jak je patrné ze Základní mapy ČSSR 1 : 10 000 02-34-23, vydané v roce 1979, podle níž povrch nedosahuje 410 m. Na topografické sekci 1 : 25 000 3852/1 (Chlum B.) i na speciální mapě 1 : 75 000 3852 (Roudnice nad Labem) (Chlum) byla kóta 435 m.

TACHOVSKÝ VRCH ze sodalitického tefritu v Ralské pahorkatině jihozápadně od Doks má na Základní mapě ČSSR 1 : 50 000 02-44 (Štětí) i na Základní mapě ČSSR 1 : 10 000 02-44-05 kótu 498 m podle stavu k 1. 1. 1979. Na topografické sekci 1 : 25 000 3753/4 (Tacha B.) a na speciální mapě 1 : 75 000 3753 (Česká Lípa) je kóta 497 m. Těžba horniny v rozsáhlém lomu rychle pokračuje směrem k východu, takže dochází ke změnám nadmořské výšky vrcholu tohoto suku.

KAMENICKÝ KOPEC, dvouvrcholový suk z limburgitu na území Ralské pahorkatiny východně od Zákup, má na Základní mapě ČSSR 1 : 50 000 03-31 (Mimoň) nadmořskou výšku 466 m. Lom pohlcuje postupně vrcholové partie tohoto suku, jak je patrné ze Základní mapy ČSSR 1 : 10 000 03-31-06, kde nejvyšší bod kopce je již odtěžen. Na topografické sekci 1 : 25 000 3753/2 (Kamnitz B.) i na speciální mapě 1 : 75 000 3753 (Česká Lípa) (Kamenický v.) byla původně kóta 465 m.

ŠPIČÁK, výrazný protáhlý dvouvrcholový strukturní hřbet z gabra v Podorlické pahorkatině západoseverozápadně od Deštného, má vyšší

severozápadní vrchol na Základní mapě ČSSR 1 : 50 000 14-11 (Nové Město n. Metují) podle stavu k 1. 1. 1977 kótu 841 m, která je i na Základní mapě ČSSR 1 : 10 000 14-11-15. Na topografické sekci 1 : 25 000 3856/4 (Spitzberg) i na speciální mapě 1 : 75 000 3856 (Náchod) (Spitz B.) byla kóta 839 m.

Charakteristickým odrazem výše popsaných nesrovnalostí jsou kóty uváděné na turistických mapách 1 : 100 000, které používá naše široká veřejnost. Tak např.:

Popova skála má na turistické mapě „Jizerské hory“ správnou kótu 569 m na vydání z r. 1964, 1967 a 1968, ale v dalších vydáních (z r. 1975, 1976, 1980) se objevuje nesprávná kóta 595 m. Špičák u Tanvaldu má v téže mapě vydané v r. 1964, 1967 a 1968 správnou kótu 808 m, na vydání z r. 1975 a 1976 však kótu 831 m a na vydání z r. 1980 opět kótu 808 m. Sokol na turistických mapách „Jizerské hory“ z r. 1964, 1967 a 1968 a „Český ráj“ z r. 1959, 1963, 1969 a 1973 má kótu 563 m, kdežto v pozdějších vydáních „Jizerských hor“ (od r. 1975) a „Českého ráje a Poděbradska“ (od r. 1976) kótu 562 m. Bezděz má na turistické mapě „Pojizeří“ z r. 1966 a 1970 kótu 638 m, stejně jako na mapě „Máchovo jezero“ z r. 1973, ale na mapě „České středohoří“ vydávané od r. 1976 je již správná kóta 604 m, stejně jako na mapě „Máchovo jezero“ z r. 1980; překvapuje však, že na mapě „Mělnicko-Slánsko“ z r. 1983 se objevuje znovu chybná kóta 638 m. Stříbrník má na starších vydáních turistické mapy „Jizerské hory“ (z r. 1964, 1967, 1968) kótu 510 m, na novějších (od r. 1975) kótu 494 m. Kunětická hora je podle turistické mapy „Železná hora“ z r. 1969 a mapy „Pardubice—Chrudim—Litomyšl“ z r. 1970 vysoká 295 m.

Na všech novějších turistických mapách jsou chybně kóty Sedleckého Špičáku 590 m (Jizerské hory), Černé studnice 869 m (Jizerské hory), Řípu 456 m (Slánsko, Mělnicko—Slánsko), Hazmburku 418 m (České středohoří, Slánsko, Mělnicko—Slánsko), Trosek 488 m (Český ráj, Český ráj a Poděbradsko), Kostelního vrchu 500 m (Jizerské hory), Bukové 468 m (Jizerské hory), Kozího hřbetu 423 m (Jizerské hory), Holého 329 m (Český ráj a Poděbradsko).

Upozorňujeme na uvedené rozpory v nadmořských výškách význačných výškových bodů v souvislosti s vydáním publikace „Zeměpisný lexikon — Pohoří a nížiny“ (6), která obsahuje jednak geomorfologické jednotky různých taxonomických stupňů a jejich charakteristiky, jednak významné výškové body stručně charakterizované geologicky, geomorfologicky a fytogeograficky; důležitou informací jsou pak jejich nadmořské výšky. Výchozím pramenem při určování nadmořských výšek byly topografické mapy 1 : 10 000, u nichž však v některých případech, jak jsme v tomto příspěvku uvedli, výškové body neodpovídají nejvyšším místům v terénu.

Je politováníhodné, že při tvorbě nových topografických map po 2. světové válce se nepřihlíželo důsledně k starším topografickým podkladům, které v mnohých případech uvádějí správné nadmořské výšky význačných elevací, např. Popova skála 569 m, Černá studnice 873 m, Špičák (u Tanvaldu) 808 m, Trosky 514 m, Říp 459 m.

Některé z těchto kót jsou správně uvedeny již v publikaci K. Kořistky a R. Doudlebského (3), která vyšla před více než 100 lety (v r. 1884) — Schwarzbrenn (Černá studnice) 873 m, Říp 459 m — a s jejímiž

výškovými údaji se vesměs shodují údaje ve starých topografických sekcích 1 : 25 000 a speciálních mapách 1 : 75 000 (Sokol 559 m, Hasenburg—Hazmburk 417 m, Hollberg—Holý 321 m, Tachovský vrch 497 m, Kamenitzer B.—Kamenický vrch 465 m, Spitzberg—Špičák 839 m).

Nové, nesprávné kóty se dostaly do map pro veřejnost, zejména turistických, takže došlo k paradoxnímu stavu, kdy mapy starších edicí mají správné výškové údaje, kdežto novější edice chybné. Podobně je tomu i u přehledných fyzickogeografických map středních a malých měřítek, školních atlasů aj. Nesrovnalosti a chyby se sice postupně odstraňují (např. Bezděz, Říp), ale tyto opravy se neprovádějí důsledně pro celé území, takže v mnoha případech nejsou uváděné nadmořské výšky vztahovány k vrcholům. Negeografický přístup poválečných topografů při tvorbě nových topografických map způsobil tak v našich mapách zbytečné zmatky, jejichž odstranění si zřejmě vyžádá mnoho času. Uvedené skutečnosti svědčí také o tom, že staří topografové pracovali odpovědněji než současní, kteří se navíc dopustili chyb technického rázu.

Např. u Popovy skály vznikla patrně chybná kóta 595 m záměnou šestky (565 m) za devítku a nadto není tato kóta na nejvyšším místě; původ kóty Sedleckého Špičáku 590 m je zahalen tajemstvím; vznik kóty Holého 329 m je patrně následek záměny trojky (323 m) za devítku.

Je nesporné, že v mapách uváděné nadmořské výšky význačných elevací by měly být vždy vztahovány k nejvyšším místům terénu a topografové by měli při práci v terénu tento požadavek důsledně respektovat. Teprve pak může dojít ke stabilizaci výškových údajů na našich mapách i v učebnicích, kde potřeba stabilizace je zvlášť žádoucí, podobně jako je tomu u jmen geomorfologických jednotek.

Literatura:

1. BALATKA B., SLÁDEK J.: Typizace reliéfu kvádrových pískovců české křídové pánve. Rozpravy ČSAV, řada MPV, roč. 94, Praha, Academia, 1984, seš. 6, 80 s.
2. BOGUSZAK F., ŠLÍTR J.: Topografie. Praha, Státní nakladatelství technické literatury, 1962, 292 s.
3. KORIŠTKA K., DOUDLEBSKÝ R. ze Sternecku: Seznam výšek v Čechách, jež v letech 1877 až 1879 od c.k. voj. zeměpisného ústavu trigonometricky stanoveny byly. Archiv pro přírodovědecké prozkoumání Čech, díl III, oddělení I. Praha, 1884, 164 s.
4. PODHORSKÝ I., MICHAL J., VÁŇA M., VRBĚCKÝ Z.: Podrobné mapování. Praha, České vysoké učení technické v Praze — fakulta stavební, Vydavatelství ČVUT, 1980, 257 s.
5. Slovník geodetického a kartografického názvosloví. Geodetické základy. Edice Výzkumného ústavu geodetického, topografického a kartografického v Praze, řada 4, Praha, 1973, 182 s.
6. Zeměpisný lexikon ČSR — Hory a nížiny. Praha, Academia, 1987, 584 s.

(Pracoviště autorů: Geografický ústav ČSAV, Na slupi 14, 128 00 Praha 2.)

Došlo do redakce 28. 3. 1988.